

Suomalaisten metsämarjojen merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille: anti-infektiiviset vaikutukset

Carina Tikkanen-Kaukanen, FT, Dosentti
Tutkimusjohtaja
Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
Mikkeli

Luennon sisältö

- Johdanto
- Bakteerien tarttuminen (adheesio) ja antiadheesioterapia
- Marjat antiadheesioterapiassa ja antimikrobisina aineina - oma tutkimus, esimerkkinä *Streptococcus pneumoniae* -bakteeri

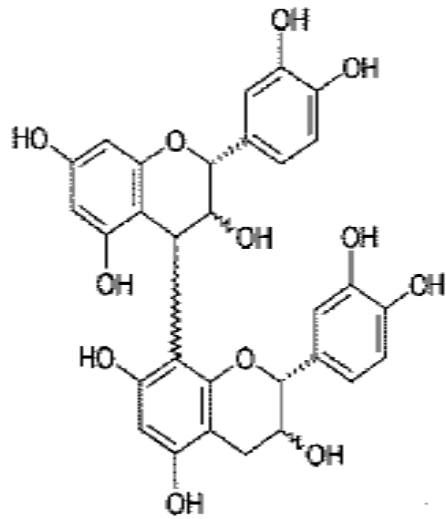
Marjojen fenolihdisteet

- Flavonoidit, fenolihapot, lignaanit ja stilbeenit ja tanniinit
  - Kaikkia fenolihdisteitä eniten marja-aroniassa, mustikassa ja ruusunmarjassa, variksenmarjassa, juolukassa, mustaherukassa, mesimarjassa

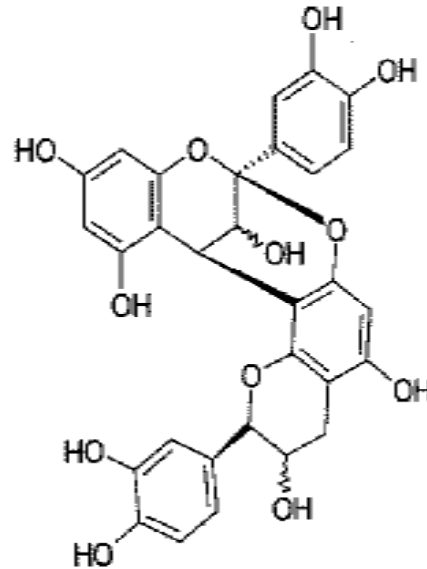
Marjojen polyfenolit aktiivisina yhdisteinä

- Antosyaanit antavat marjoille niiden punaisen, sinisen tai mustan värin; mitä tummempi marja, sitä enemmän flavonoideja
- Antosyaaneja eniten mustikassa, marja-aroniassa ja variksenmarjassa
- Proantosyanidiinit: tanniineja, hyvin monimuotoisia, muodostuneet katekiineista (dimeereistä polymeerisiin ketjuihin) (A- ja B-tyypit)
- Tutkitun Amerikan karpalon antiadhesiivisuus liittyy A-tyypin proantosyanidineihin
- A-tyyppi on harvinaisempi kuin B-tyyppi
- Harvinaista A-tyypin proantosyanidiinia on myös löydetty kotimaisista marjoista: puolukasta, karpalosta, juolukasta ja mustikasta.

Proantosyanidiinit

Dimer B

Dimer A

Muiden tutkimuksia: Amerikan karpalo (*Vaccinium macrocarpon*)

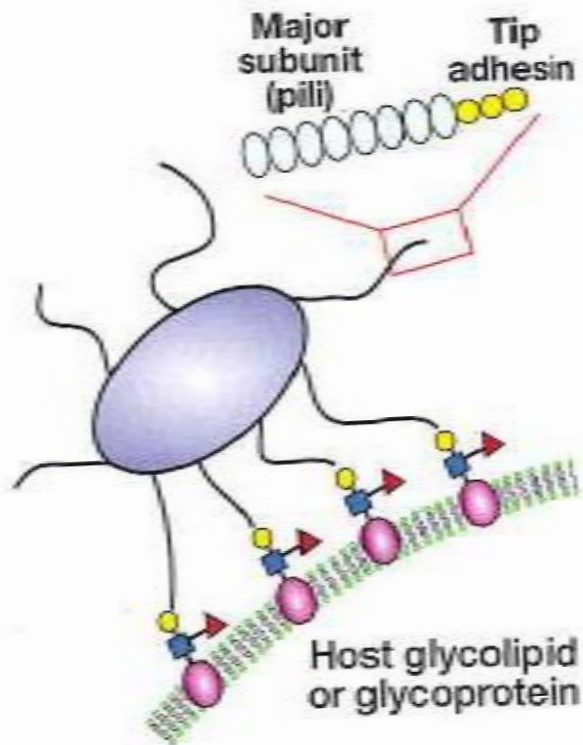
- *E. coli*
- *Helicobacter pylori*
- Mutans streptokokki (suun patogeeni)
(Zafriri et al 1989; Shmueley et al 2004; Weiss et al 2004)
- Karpalon antiadheesio-aktiivisuus on osoitettu johtuvan hiilihydraateista sekä muista yhdisteistä kuten **proantosyanidiineistä**.
- *E. coli* ssa karpalon proantosyanidiinit on identifioitu inhiboivan P-fimbriallista Gal- α Gal- tunnistavaa *E. coli* a (Foo et al 2000).), mutta fruktoosi inhiboi mannoosi specifistä (tyyppi 1) fimbriallista *E. coli* (Zafriri et al 1989).

Bakteerien adheesio

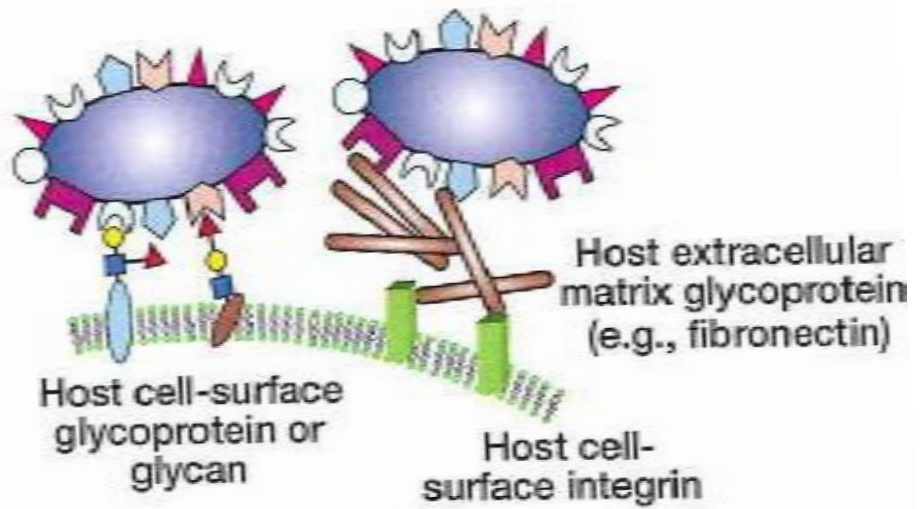
- Bakteerien tarttuminen isäntäsoluun on ensimmäinen vaihe infektion synnyssä.
- Useimmiten tarttumista välittää bakteerein pinnalla olevat adhesiinit.
- Nämä adhesiinit sitoutuvat isäntäsolun pinnalla oleviin reseptoreihin, jotka usein ovat sokereita (glykoproteiineja tai glykolipidejä).

Bakteriadhäsio

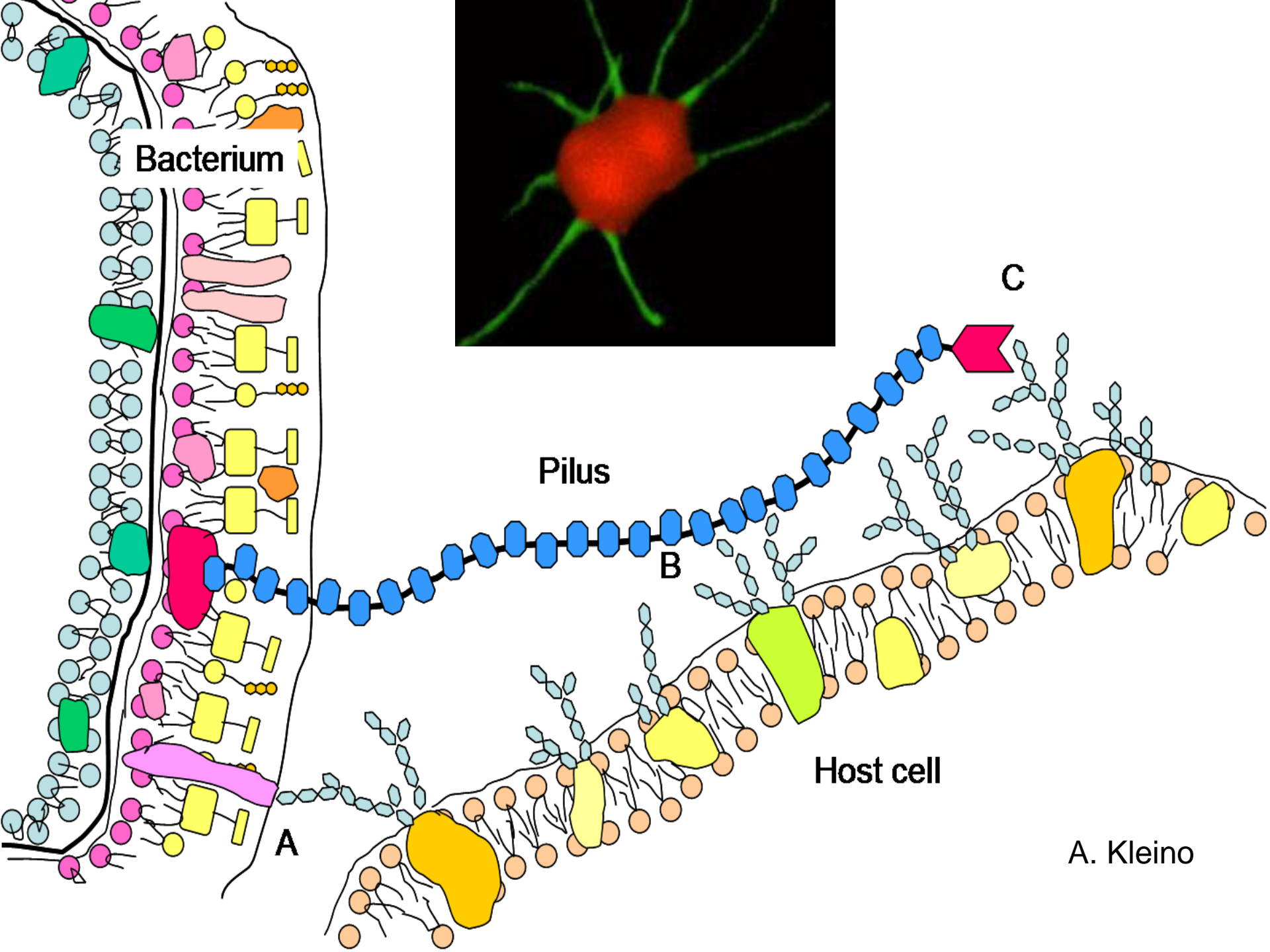
a) Pili or Fimbriae

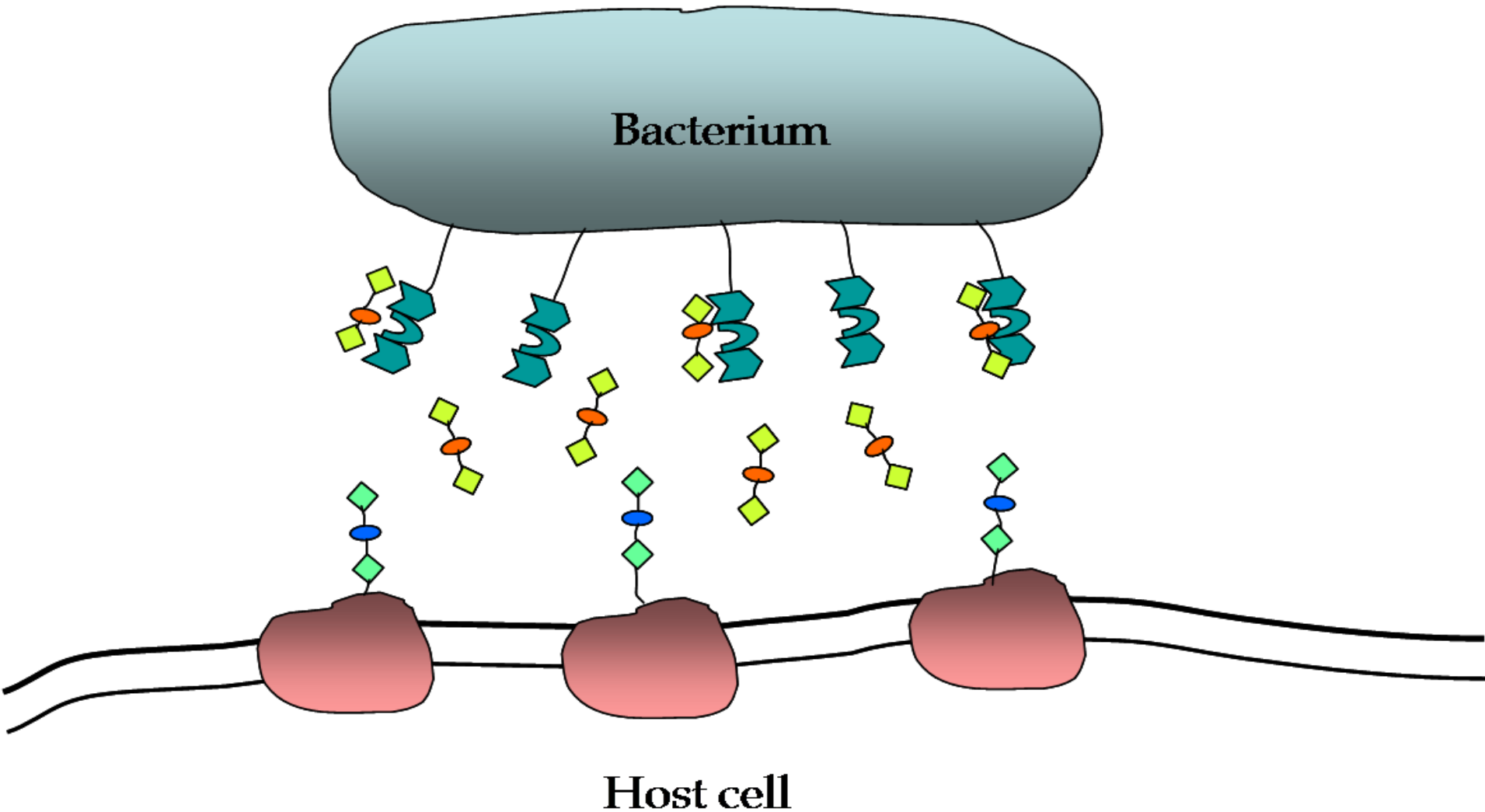
b) Afimbrial Adhesins

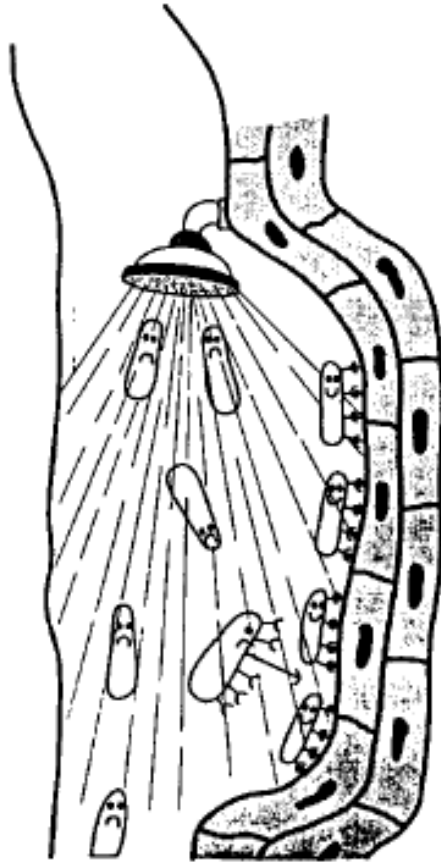
Antiadhesioterapia

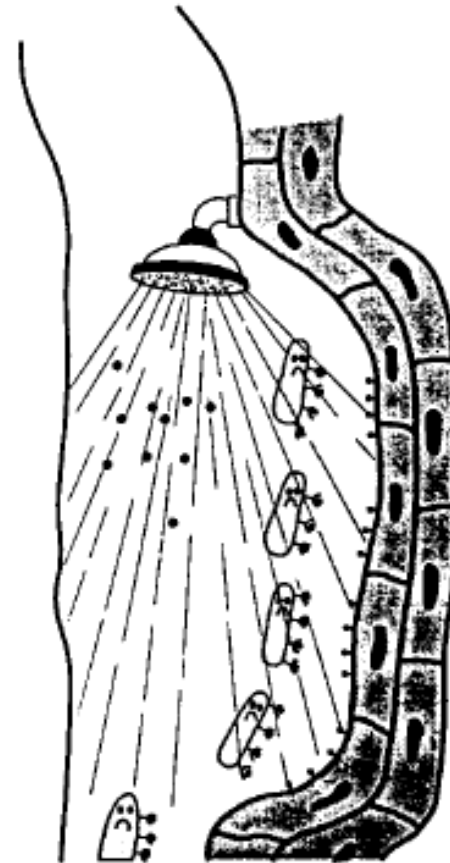
A. Kleino according to Zopf and Roth, Lancet 1996

Antiadheesio

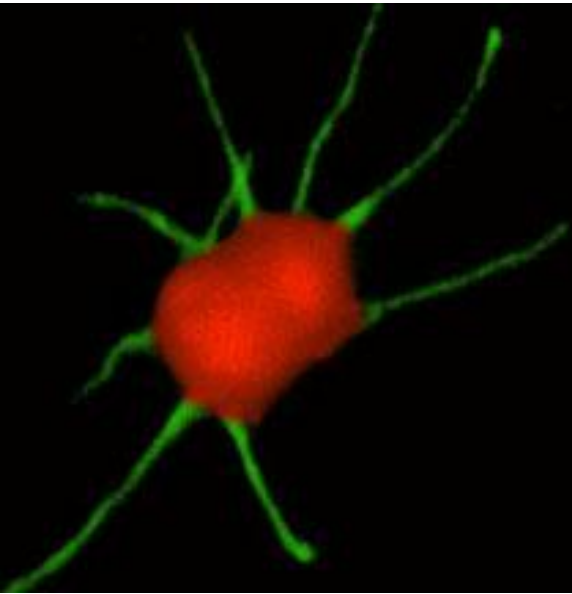
ADHESION PROTECTS INVADING
MICROORGANISM FROM ELIMINATION
BY NATURAL CLEANSING MECHANISMS

INHIBITORS OF ADHESION
PREVENT INFECTION

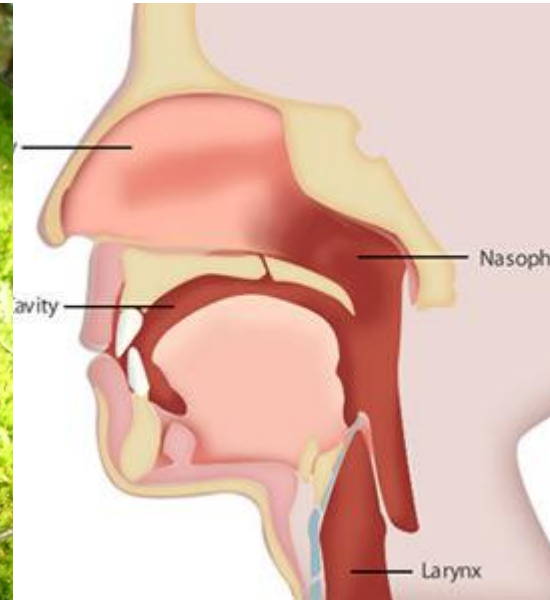
Oma tutkimus 2: BerryTherapy projekti

Inserm U570, Paris

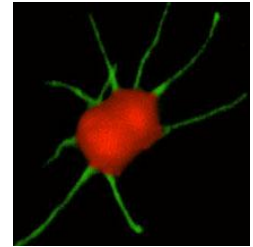
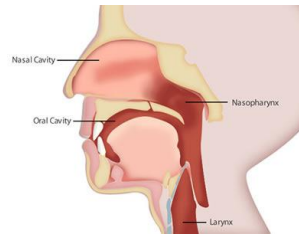

M. Toivanen

Publications

- Toivanen M, Rynänen A, Huttunen S, Duricová J, Riihinen K, Törrönen R, Lapinjoki S and Tikkanen-Kaukanen C (2009) [Binding of *Neisseria meningitidis* pili to berry polyphenolic fractions.](#) J Agric Food Chem. 57:3120-7.
- Toivanen M, Huttunen S, Duricová J, Soinen P, Laatikainen R, Loimaranta V, Haataja S, Finne J, Lapinjoki S and Tikkanen-Kaukanen C (2010) [Screening of binding activity of *Streptococcus pneumoniae*, *Streptococcus agalactiae* and *Streptococcus suis* to berries and juices.](#) Phytother Res. (2010) 24:95-101
- Riihinen K, Rynänen A, Toivanen M, Könönen E, Törrönen R and Tikkanen-Kaukanen C (2010) Antiaggregation potential of berry fractions against pairs of *Streptococcus mutans* with *Fusobacterium nucleatum* or *Actinomyces naeslundii*. Phytother Res. (2011)25:122-7
- Huttunen S, Toivanen M, Arkko S, Ruponen M and Tikkanen-Kaukanen C. Inhibition activity of wild berry juice fractions against *Streptococcus pneumoniae* binding to human bronchial cells. Phytother. Res. (2011) 25:122-7
- Toivanen M, Huttunen S, Lapinjoki S and Tikkanen-Kaukanen C. Inhibition of adhesion of *Neisseria meningitidis* to human epithelial cells by berry juice polyphenolic fractions. Phytother. Res. (2011) 25:828832

Tutkimuksen tavoitteet

Estää bakteerin sitoutuminen nenänielun alueelle luonnonaineilla (esim. marjat ja niiden yhdisteet)

Käytännön tavoitteet

- I Anti-infektiivinen (funktionaalinen) elintarvike, ravintolisä
  - Terveille kuluttajille
  - Riskiryhmille (vanhukset, solusalpaajahoittoa saavat potilaat, päiväkotilapset, varusmiehet)
- II Anti-infektiivinen lääke

Marjat

Vaccinium marjat

- Puolukka (*V. vitis-idaea*)
- Mustikka (*V. myrtillus*)
- Karpalo (*V. oxycoccos*)

Variksenmarja

(*Empetrum nigrum*)

Mustaherukka

(*Ribes nigrum*)

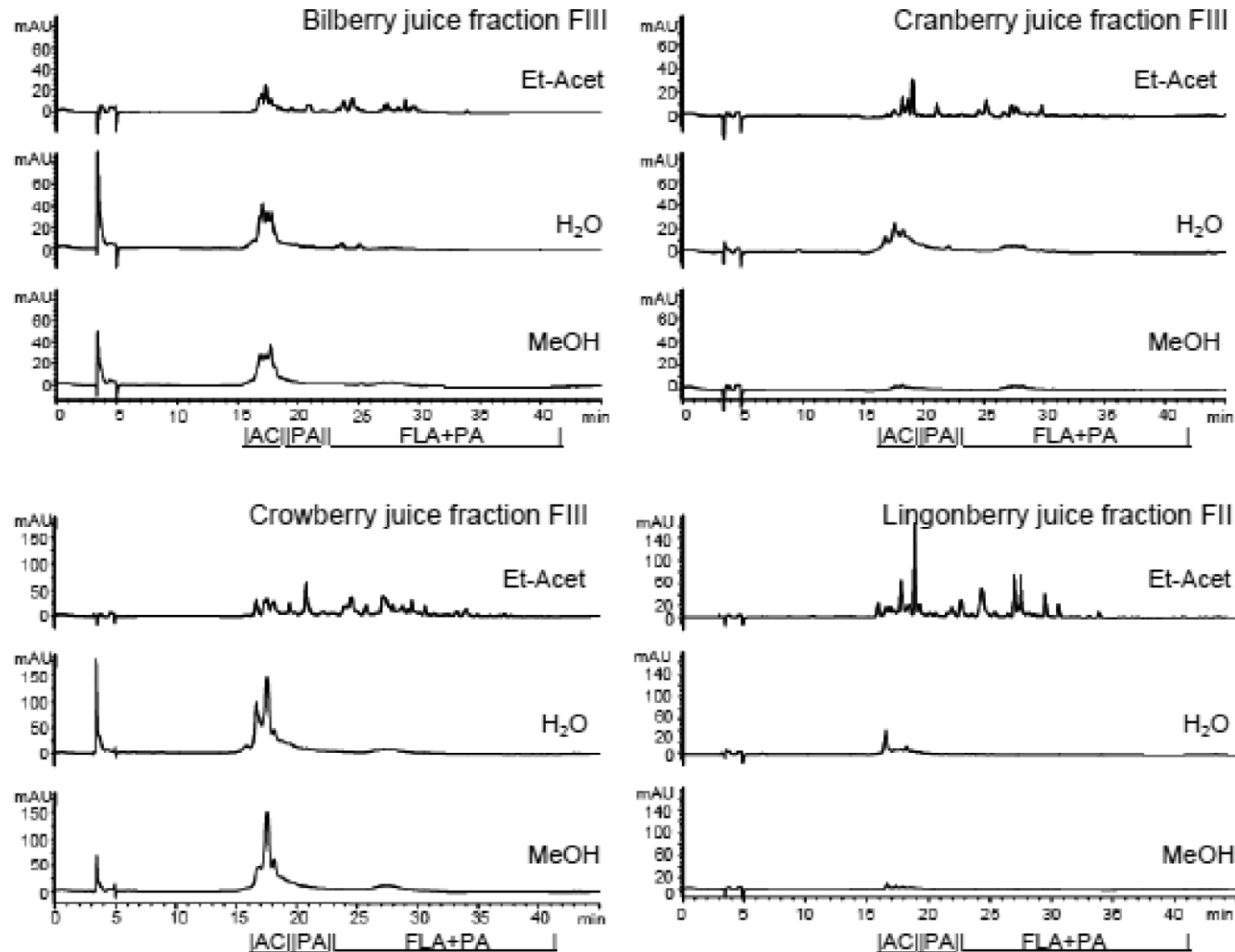
Muita: lakka, vadelma, hapan kirsikka, tomaatti, ananas, verigreippi

Marjamehutiivisteet tutkimuksissamme

- Kiantama Oy
- Käsittelyt
  - Pektinaasi 2 h 40-45 C Puristus, mekaaninen käsittely
  - Suodatus (levy)
  - Pastorointi, 85 C, 1 min
  - Haihdutus

Alafraktioiden RP-HPLC-DAD

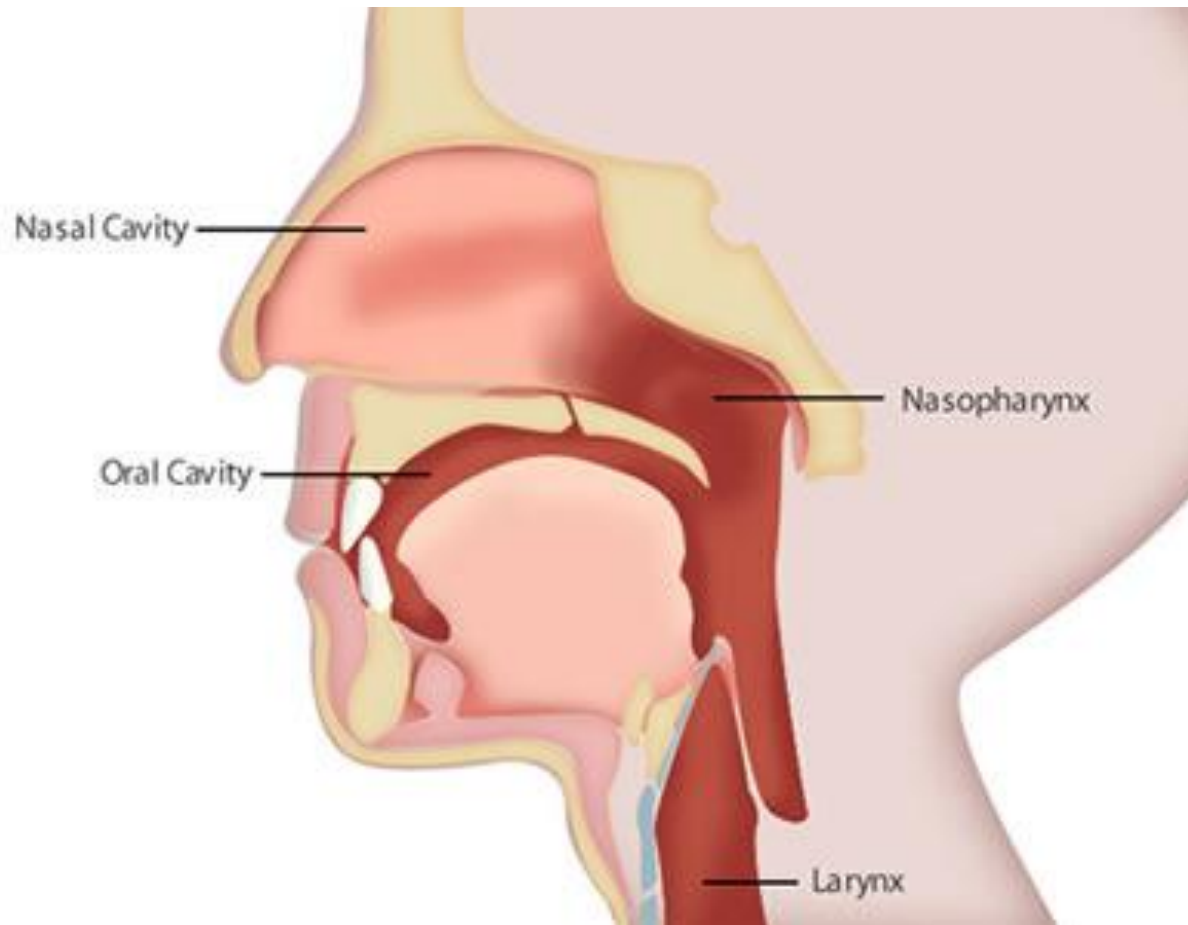

Et-Acet: flavonol glycosides + proanthocyanidins

H₂O: anthocyanins + polymeric proanthocyanidins

MeOH: anthocyanins + polymeric proanthocyanidins

Nenänielun alue tarttumiskohteena

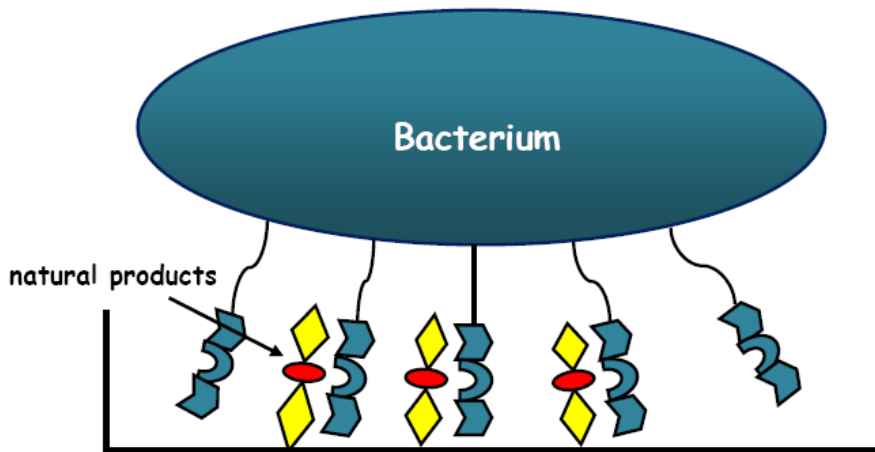

Sitoutumis- ja sitoutumisen inhibiitio- kokeet

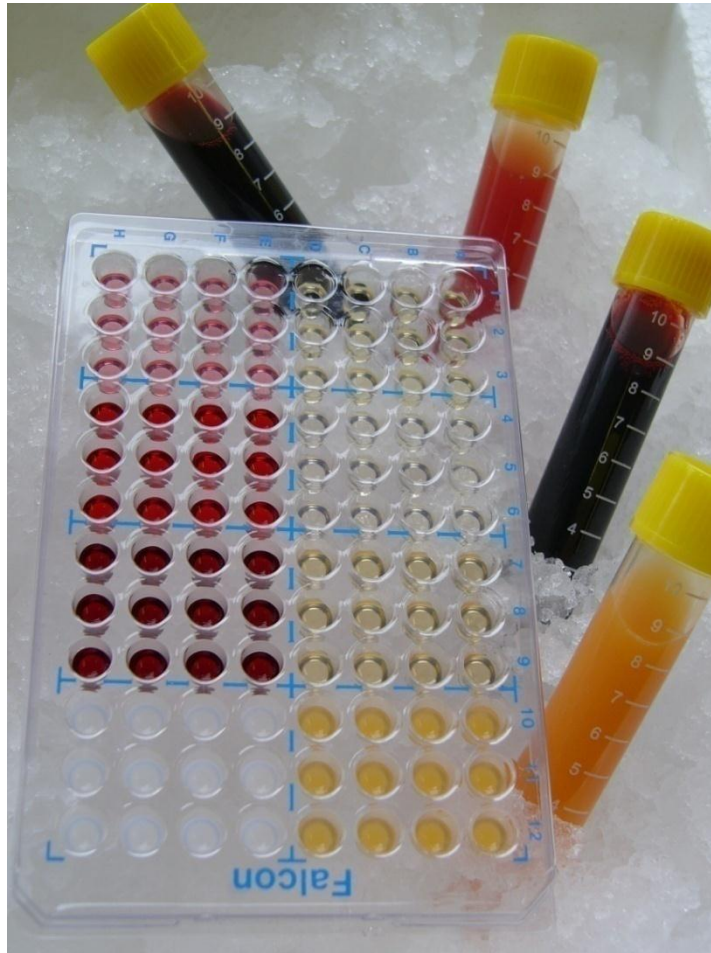
- I Bakteerien (tai tarttumista välittävien komponenttien) **sitoutuminen** marjojen yhdisteisiin (muihin kuin sokereihin)
  - **Mikrotiitterikuoppalevykoe**
- II **Sitoutumisen esto**
  - ❖ Hemagglutinaation inhibiitio
  - ❖ Antiaggregaatio (hammasbakteerit)
    - Täpläkoe
    - **Soluviljelykoe**

Mikrotiitterikuoppalevyko

- Luonnonaine sidotaan kuoppalevyn pohjaan
- Bakteerisolu tai siitä irrotetut pilukset tarttuvat luonnonaineisiin

Mikrotiitterikuoppalevykoe

M. Toivanen

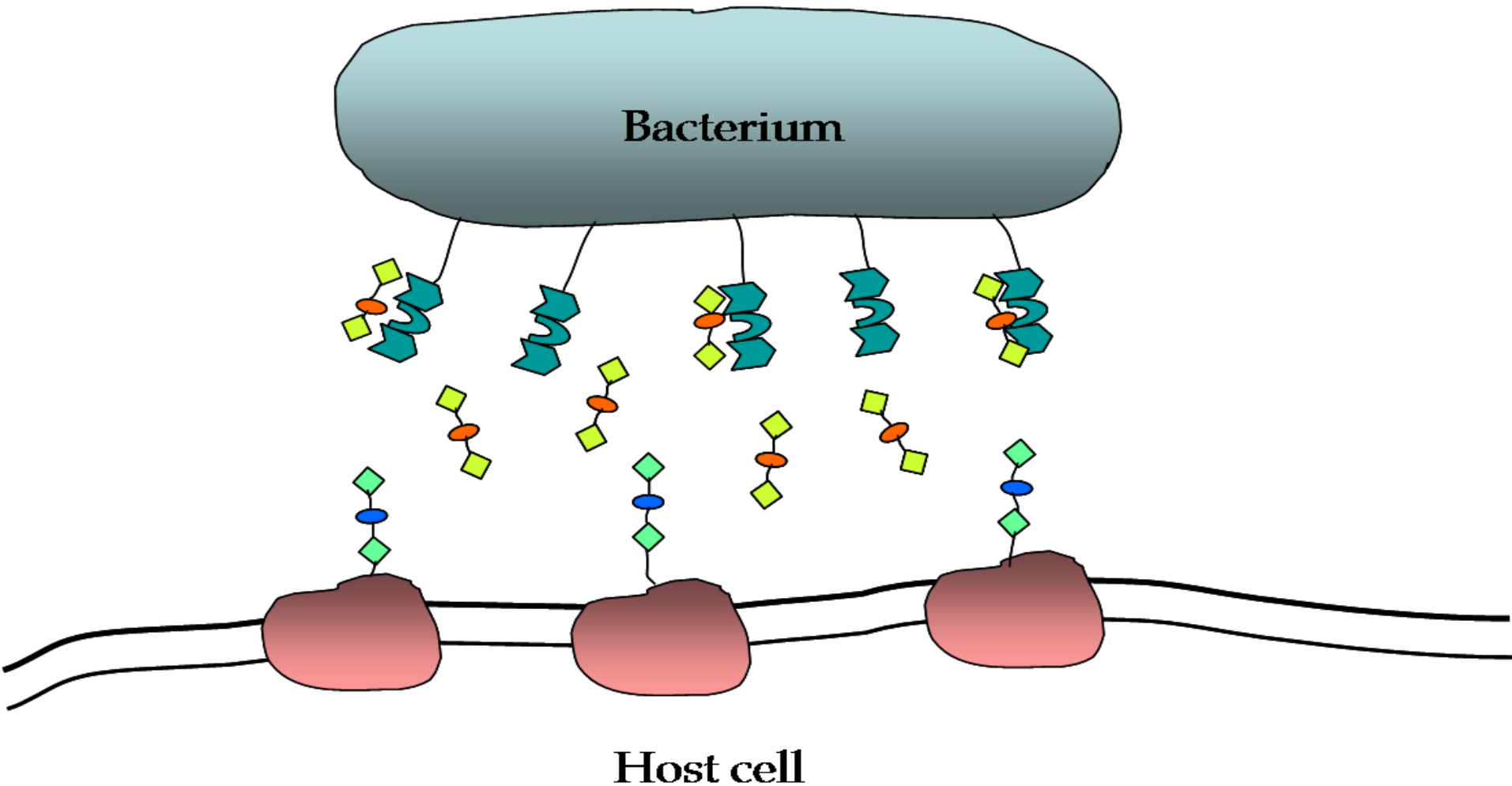
Streptococcus pneumoniae

Omia tutkimustuloksia

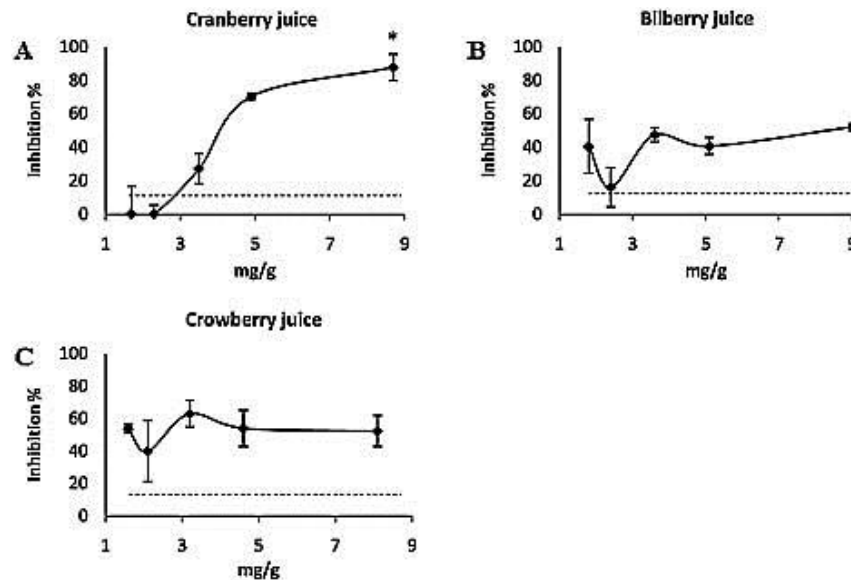

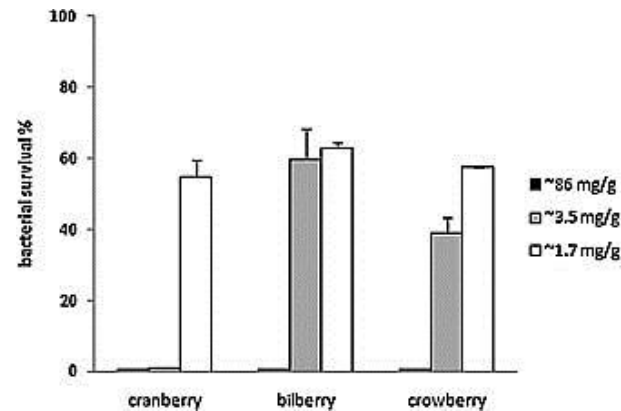
Soluviljelykokeet

Inhibition Activity of Wild Berry Juice Fractions against *Streptococcus pneumoniae* Binding to Human Bronchial Cells

Antimicrobial Activity of Wild Berry Juice Fractions against *Streptococcus pneumoniae*

Bioaktiiviset marjat tässä tutkimuksessa (kaikki tutkitut bakteerit)

Vaccinium marjat

- Puolukka (*V. vitis-idaea*)
- Mustikka (*V. myrtillus*)
- Karpalo (*V. oxycoccos*)

Variksenmarja

(*Empetrum nigrum*)

Mustaherukka

(*Ribes nigrum*)

Kiitos!

